

پیشگفتار

هنرهای صناعی ایران فرایند چندین هزاره تجربه انسانی است. انسانهای جست‌وجوگر و انسانهای خلاق و هنرمند، با مبادله و داد و ستد تجربیات و آموزه‌های خود با همسایگان دور و نزدیک، دستاوردهای خود را غنی‌تر می‌کنند و بی‌وقفه و با پیوستگی کامل میان عناصر مختلف فنی و هنری خود، آن را به نسلهای آینده می‌سپردند. این هنرها شامل سفالینه، آثار فلزی و آبگینه است که مواد اصلی آنها کانیایی است که با حرارت، فراوری می‌شوند و با ابزارهایی چون چرخ سفالگری، چکش کاری، ذوب و قالب‌گیری فلزات، قالب‌گیری یا استفاده از نی دمیدن برای شکل‌دهی شیشه به اشکال گوناگون دست می‌یافتند.

سطح بدنه آثار ساخته شده بستر مناسبی برای اجرای نوآوری و خلاقیت‌های تزئینی بود. نوع اولیه لعاب به عنوان پوششی مضاعف بر سطح سفالینه‌های خاکستری استفاده می‌شد که علاوه بر تقویت بدنه برای مصارف تزئینی نیز در نظر گرفته می‌شد. نوع نهایی و پیشرفته لعاب کاری مشهور به «لعاب مینایی» است که علاوه بر بدنه سفالی، بر روی شیشه و فلزات خصوصاً مس کاربرد داشت.

واژه مینایی در لغت به معنای ماده‌ای از لعاب شیشه، حاجب ماورا و شفاف است و همچنین آبگینه و الوان و رنگارنگ که در مرصع کاریها به کار می‌رود و هم‌نام جسمی است کبودرنگ. در زبان ادبی ترکیب‌بندیهای زیبایی با واژه مینا آمده است، مانند میناوش، میناخانه، مینافام، گنبد مینا، میناکاری و جز آنکه از بار هنری و زیبایی‌شناسی (استتیک) خاصی برخوردار است.

کتاب آموزشی با عنوان *میناکاری روی فلز پژوهش سنجیده‌ای است* که با چکیده‌ای از پیشینه تاریخی فلزکاری و میناکاری در جهان و ایران با استفاده از

معتبرترین منابع آغاز شده و در ادامه با معرفی اصول و خواص فنی این هنر نظیر ویژگیها و خواص فلزات مورد نیاز، آماده‌سازی آنها، ابزارهای سنتی، کوره‌های سنتی و امروزی، دستورالعمل و فرمولهای شیمیایی ترکیب مواد رایج برای اقسام مختلف لعاب با استفاده از آخرین منابع خارجی منتشر شده، منابع فارسی و سایتهای اینترنتی موجود با رعایت موازین کتب آموزشی انتشارات سمت، به پایان می‌رسد.

نوشیندخت نفیسی

مقدمه

میناکاری از هنرهای ظریف و قابل توجه است که در بین هنرهای دستی ایران مقام خاصی دارد. این هنر از نظر فن و دانش دارای چنان ماهیتی است که قابلیت رسیدن به اعلاترین درجات را دارد و در طی عمر خود تحولات فراوانی را پشت سر گذاشته است.

میناکاری که از نقاشی و تزیین فلزاتی مانند مس، نقره و طلا با لعابهای رنگین تشکیل شده در زمره هنرهایی است که ذوق و دقت فراوان می‌طلبد و آثار ظریف و ارزنده آن که با رنگهای آتشی تصویر شده، سالیان دراز از گزند حوادث گوناگون مصون مانده و در شمار آثار جاویدان هنری قرار می‌گیرد.

مجموعه ذیل به معرفی هنر میناکاری روی فلز اختصاص یافته و هدف اصلی تدوین آن شناخت و آموزش شیوه‌های سنتی و نوین ساخت و تزیین انواع مختلف میناکاری است. در این راستا پیشینه تاریخی میناکاری در ایران و جهان، مواد اولیه میناکاری، تعریف مینا و آماده‌سازی آن، لعاب سنتی و هنری در میناکاری، شیوه‌های شاخص میناکاری و شیوه‌های نوین هنری میناکاری به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند که در این راستا مجموعه حاضر در شش فصل تدوین شده است.

مجموعه ذیل به روش کتابخانه‌ای با بررسی منابع فارسی و ترجمه متون انگلیسی به همراه تحقیق پیمایشی تدوین شده و برای دستیابی به منابع تصویری معتبر از کتابهای لاتین و سایتهای اینترنتی استفاده شده است. لذا این کتاب اولین مجموعه مدون در زمینه هنر میناکاری روی فلز است که می‌تواند منبعی برای آموزش و بهره‌گیری علاقه‌مندان این هنر باشد.

مونا اسلامی

پوپک رهنمون